Lausunto 15.5.2024

Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Viite: Asiantuntijapyyntönne 13.5.2024.

Asia: VNS 2/2024 Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028.

Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry kiittää valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostoa mahdollisuudesta lausua otsikossa mainittuun valtioneuvoston selontekoon liittyen ja lausuu kunnioittaen seuraavaa:

OSKU tunnistaa valtioneuvoston selonteossa ilmaiseman taloudellisen tilanteen haasteellisuuden. Kuitenkin Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan kohdistuvat leikkaukset eivät OSKUn näkökulmasta tue hallituksen ja eduskunnan parlamentaarisen yhteistyön asettamiin tavoitteisiin pääsemistä.

”Oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu maksuton oppimateriaali rajataan sen kalenterivuoden loppuun, jonka kuluessa opiskelija täyttää 18 vuotta.”

OSKU vastustaa maksuttomien oppimateriaalien rajaamista. Oppimateriaalien maksuttomuus sen vuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta, on mahdollistanut toisen asteen koulutuksen joustavamman suorittamisen. Hallitus on arvioinut, että maksuttomien oppimateriaalien rajaamisella saavutettavat säästöt ovat 12 miljoonaa euroa.

Erityisiä haasteita maksuttomien oppimateriaalien ikärajan madaltaminen tuottaa OSKUn arvion mukaan taloudellisista tai terveydellisistä haasteista kärsiville, erityistä tukea tai vaativaa erityistä tukea tarvitseville, oppimisvaikeuksien kanssa eläville, sekä heille, jotka ovat suorittaneet tutkintoon valmentavan koulutuksen ennen siirtymistä toisen asteen koulutukseen.

Ammatillinen koulutuksen ominaispiirteenä ennen maksuttoman toisen asteen uudistusta oli se, että opiskelijalle kohdistuva maksutaakka keskittyi opintojen alkuun etenkin työvälineiden osalta. Ikärajaa laskemalla voidaankin olettaa, että maksutaakka kohdistuisi opintojen kolmannen lukuvuoden kevätlukukauden alkuun, jolloin esimerkiksi taloudellinen tilanne vaikuttaa entistä vahvemmin siihen, pystyykö opiskelija suorittamaan tutkinnon loppuun.

Lausunto 15.5.2024

OSKU ei kannata maksuttomien oppimateriaalien rajaamista sen vuoden loppuun, jonka kuluessa opiskelija täyttää 18 vuotta. Pidämme sitä toisen asteen koulutusta eriarvoistavana ja sen saavutettavuutta heikentävänä päätöksenä. Päätöksen vaikutukset valtiontalouteen ovat pienet, mutta erityisesti heikommassa asemassa olevien opiskelijoiden kohdalla päätös voi tehdä ammatillisen perustutkinnon loppuun suorittamisen mahdottomaksi.

Lisäksi OSKU toivoo kiinnitettävän huomiota opiskelijoiden yhdenvertaisuuteen lain muuttuessa koulutuksen järjestäjien sekä oppilaitosten välillä, ja alueellisesti.

”Ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään 100 milj. euroa vuodesta 2025 lähtien. Ammatillisen koulutuksen kasautumista samoille henkilöille vähennetään ja rahoituksen vähennys kohdistetaan aikuisten, jo toisen asteen ammatillisen tutkinnon tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneille kohdentuvaan ammatilliseen koulutukseen. Perusopetuksen päättävien nuorten tai vailla ammatillista perustutkintoa olevien koulutukseen ei kohdenneta rahoituksen tai opiskelijapaikkojen vähennyksiä.”

OSKU vastustaa ammatilliseen koulutukseen kaavailtuja 100 miljoonan euron leikkauksia vuodesta 2025 lähtien. Leikkausten kohdentaminen vain aikuisopiskelijoihin on haasteellista, sillä ns. ”Amisreformin” seurauksena ammatillinen koulutus keskitettiin yhden lain alle, jolloin erillistä aikuiskoulutusta ohjaavaa lakia ei enää ole ollut. OSKU pitää todennäköisenä, että leikkaukset heijastuvat oppivelvollisiin sekä erityisen tuen ja vaativan erityisen tuen tarjontaan. OSKU pitää tärkeänä, että ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon asema ei leikkausten seurauksena heikenny.

Erityisen huolestuneena OSKU seuraa ammatillisen koulutuksen leikkausten sekä rahoitusmallin uudistuksen yhteisvaikutuksia. Muutos on ammatillisen koulutuksen kokonaisuudessa pieni, mutta vaikutus yksittäiseen koulutuksen järjestäjään ja sitä kautta oppilaitokseen voi olla pahimmillaan merkittävä. Tämä saattaa pahimmillaan heikentää koulutuksen järjestäjän tarjoaman koulutuksen laatua sekä heikentää ammatillisen koulutuksen alueellista yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta.

Lisäksi OSKU vastustaa hallituksen päätöstä siirtää opiskelijat yleisen asumistuen piiristä opintotuen asumislisälle, koulumatkatuen rajaamista vain maksuttoman koulutuksen opiskelijoille, sekä leikkausta Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuksista. Erityisenä riskinä OSKU näkee

koulutuksen entistä voimakkaamman periytymisen, ammatillisen toisen asteen opiskelijoiden kasvavan velkaantumisen, sekä umpiperien syntymisen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen välille etenkin sosioekonomisesti heikommasta asemasta ponnistavilla.

Kokonaisuudessaan OSKU on huolissaan sosioekonomisen taustan vaikutuksesta nuoren mahdollisuuksiin opiskella ammatillisella toisella asteella**.** Maksuttomuuden rajaaminen kohdistuu erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ammatillisen toisen asteen opiskelijoihin. Muutos tulee vaarantamaan näiden opiskelijoiden mahdollisuuden suorittaa ammatillinen perustutkinto loppuun, sekä vaikuttamaan negatiivisesti näiden opiskelijoiden tuleviin työllistymismahdollisuuksiin.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusleikkausten kohdentamisessa tulee OSKUn mielestä kiinnittää erityistä huomiota koulutuksen laatuun ja heikoimmassa asemassa olevien opiskelijoiden aseman turvaamiseen. Leikkauksen ja ammatillisen koulutuksen tulevan rahoitusmallimuutoksen yhteisvaikutukset on arvioitava tarkoin. Toivomme, että ammatti- ja erikoisammattitutkinnon rooli ei leikkauksen myötä heikkene, ja että ammatillisen koulutuksen jatkuvan oppimisen sekä aikuiskoulutuksen tehtävä nähdään edelleen tärkeänä.

Helsingissä 15.5.2024

Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry

Johanna Heikkinen
puheenjohtaja

Jere Liitiäinen
pääsihteeri

Lisätietoja:

- Edunvalvonnan asiantuntija Onni Härkönen, onni.harkonen@osku.fi, 0447050474